

Economie Integraal vwo 2e druk

Samenvatting hoofdstuk 10 Intertemporele ruil: de collectieve sector

10.1 *De collectieve sector*

Wat zijn de voornaamste kenmerken van de collectieve sector?

De collectieve of publieke sector bestaat uit de overheid (Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen) en de zbo's, zelfstandige bestuursorganen.

Het Rijk of de centrale overheid bestaat voornamelijk uit de ministeries in Den Haag en voert besluiten uit die door het parlement zijn genomen. De provincies maken o.a. structuurplannen, waarmee de gemeenten vervolgens rekening houden. De waterschappen zorgen voor het waterbeheer in een bepaald gebied. De financiering van overheidsinstellingen gebeurt via belastingheffing.

Naast de overheidsinstellingen zijn er de zbo's, die zelfstandig besluiten nemen, maar wel onder overheidstoezicht staan.

Een belangrijke taak van een aantal zbo's is het uitvoeren van de sociale zekerheid. Uitkeringen op grond van volks- en werknemersverzekeringen worden gefinancierd door middel van premieheffing. Daarnaast is er een aantal andere zbo's, zoals De Nederlandsche Bank en Staatsbosbeheer, die uit de belastingmiddelen worden betaald.

10.2 *Inkomsten van de collectieve sector*

Op welke manier komt de collectieve sector aan middelen?

De inkomsten van de collectieve sector bestaan uit de diverse belastinginkomsten, de niet-belastingmiddelen en de sociale premies.

De directe belastingen bestaan vooral uit de loon- en inkomstenbelasting en daarnaast uit bijvoorbeeld de dividend- en vennootschapsbelasting. Indirecte belastingen worden geheven over de verkoop van de meeste producten (btw) en van sommige producten, zoals alcohol, tabak en suiker in de vorm van accijns.

Provincies krijgen een deel van de motorrijtuigenbelasting, gemeenten heffen o.a. onroerendezaak- en rioolbelasting. De waterschappen heffen hun eigen waterschapsbelasting. Zoals eerder vermeld, verkrijgen de socialeverzekeringsfondsen hun middelen via premieheffing.

Het totaal aan inkomsten van de collectieve sector ten opzichte van het bbp wordt collectieve lastendruk genoemd.

De heffing van indirecte belastingen zorgt voor een afname van het totale surplus (Harbergerdriehoek). De heffing van de directe belastingen gebeurt door middel van het schijventarief, waardoor de heffing progressief is. Hiermee wordt het draagvlakbeginsel in praktijk gebracht. Andere beginselen van de belastingheffing zijn het profijt- en het solidariteitsbeginsel.

10.3 *Uitgaven van de collectieve sector*

Hoe geeft de collectieve sector zijn middelen uit?

De economische indeling van de collectieve uitgaven kijkt vooral naar het onderscheid tussen bestedingen en overdrachten. Bestedingen leggen beslag op productieve middelen van de samenleving, denk aan investeringen in de infrastructuur en het in dienst hebben van ambtenaren. Overdrachten zijn uitkeringen, betaald uit eerder afgeroomd inkomen.

De uitgaven in verband met de staatsschuld vormen een aparte categorie, waarbij de aflossingen niet tot de uitgaven worden gerekend.

Een andere indeling is gebaseerd op de organisatorische onderdelen van de collectieve sector. Denk aan de ministeries in Den Haag. De collectieve-uitgavenquote meet de uitgaven ten opzichte

van het bruto binnenlands product. Deze quote nam na 2008 snel toe, om daarna via bezuinigingen weer te dalen.

10.4 EMU-saldo en schuld

Hoe ontstaan het tekort van de collectieve sector en de staatsschuld?

Het financierings- of EMU-saldo ontstaat doordat de collectieve uitgaven niet gelijk zijn aan de collectieve lasten. Binnen de EMU is de norm voor het financieringssaldo 3% van het bbp.

Een tekort leidt tot het ontstaan van staatsschuld, ook wel EMU-schuld genoemd. De staatsschuld- of EMU-schuldquote meet de omvang van de staatsschuld ten opzichte van het bruto binnenlands product. In de EMU is de norm voor de staatsschuld 60% van het bbp.

Over de vraag of de overheid een tekort mag hebben of dat de staatsschuld een last is, verschillen de meningen. Hier staat het zuinige-huisvader-argument tegenover bijvoorbeeld het stimuleringsargument (Keynes). Voor een land als geheel is de staatsschuld vooral een last als een groot deel van die schuld in buitenlandse handen is.